

מכתבים למערכת חברה

לעצור את הדהירה הזו ימינה במסגרת מפלגת לייבור רחבה? הימין סבר שהתשובה לשאלה זו היא כן, שניתן להשפיע מבפנים! שוללי המערך במפ"ם, שכוננו גם: השמאל, חתרו בכל נפשם ומאודם להשפיע על מפלגת העבודה ועל המתרחש בחברה הישראלית, אך הם סברו שזה בלתי אפשרי בשום מסגרת משותפת עם מפלגת העבודה ושמפ"ם פשוט תבלע בחיק הלווייתן הזה, כפי שאכן קרה באמת, משהתמשך המערך וכשמפ"ם ממש התמוססה בתוכו, כשרוב הדור הצעיר של מפ"ם נוטש אותה ופונה אל עבר מפלגות שמאל קיקיוניות. ואשר לשמאל החדש, יורשה לי לומר כאן בוודאות מוחלטת שכל חלקי מפ"ם ובמיוחד השמאל בתוכה, שללו שלייה מוחלטת ונמרצת, את השמאל החדש על כל מגוון הופעותיו הפוסט ציוניות, הטבולות בתרבות ההיפיס, הדקדנציה והריקנות, שהייתה כל כך זרה למפ"ם.

ולבסוף, ישאל השואל: אם המחלוקת במפ"ם בין שמאל לימין, בין שוללי המערך למחייבים אותה, הייתה כל כך מרה, מדוע מפ"ם לא התפלגה ונשארה מאוחדת? יש לכך כמה הסברים, אך לדעתי ההסבר העיקרי נעוץ בכך ששלושת מרכיבי האידיאולוגיה המפ"מית לא דמו למשולש שווה צלעות. הציונות הייתה העיקר וממנה נבע הכול. אנשי מפ"ם דגלו בסוציאליזם מפני שהציונות שלהם הייתה ציונות סוציאליסטית והם דגלו בשלום ובאחוות עמים, מפני שהציונות שלהם הייתה ציונות שוחרת שלום ואחוות עמים. המכנה המשותף החזק הזה, המכנה המשותף הציוני, בין הימין והשמאל במפ"ם, מנע כל אפשרות של פילוג ביניהם והיין המשומר של ערכי מפ"ם, הקיבוץ הארצי ו'השומר הצעיר' – כלל לא נזל מהחבית החוצה.

על מה באמת היה היכוח בתוך מפ"ם?

חאת נחום שור

תגובה למאמרו של טל אלמליח, "על"יתנו של 'השמאל התרבותי' בישראל", גיליון 41, יולי 2009

נתחיל בקביעתו של טל אלמליח ש"השמאל בויכוח הזה היה המחנה המתבדל, השואף להישאר נאמן לאידיאולוגיה, גם במחיר של השארות באופוזיציה והתרחקות מהחברה הישראלית, כדי להמשיך להוות את הגורם המהפכני בארץ, תוך שמירה על הקולקטיביות הרעיונית והמאפיינים של עדה שומרית. לעומתו, היה הימין הצד הפרגמטי, ששאף להתחבר לשותפים הפוטנציאליים בתנועת העבודה הישראלית, גם אם כלולה בכך פשרה מסוימת". עד כאן המובאה מדברי אלמליח. זוהי קביעה שאינן לה כל שחר, לפחות אם אנו עוסקים במחלוקת בשמאל הממשי היחיד שהיה אז בישראל וזו הייתה, כאמור לעיל – מפ"ם.

אז על מה כן הייתה המחלוקת בתוך מפ"ם באותן שנים רלבנטיות ומעצבות? בתמצית, זו הייתה המחלוקת על: 'מערך' כן או לא? אבל מאחורי הכותרת הזו הסתתרו כמה מחלוקות משנה חשובות מאד. המחלוקת הייתה כיצד ניתן להשפיע? הרוב במפ"ם, תומכי המערך, שכוננו בקוד הפנימי של התנועה גם: הימין, סברו שניתן להשפיע בכיוון של קידום עמדותיה של מפ"ם בתוך המערך עם מפלגת העבודה, ושכל מקרה, לנוכח מצבה החמור של מפ"ם, שסיבותיו העיקריות היו: (1) ההתייצבות של ברית המועצות וגרורותיה נגד מדינת ישראל ולימין התוקפנות הערבית. (2). העדר שילוב הדורות במפ"ם. (3) כישלון מפלגות תנועת העבודה לרכוש את לב עדות המזרח. (4) הדהירה הבלתי פוסקת של מפלגת העבודה ימינה, בשנות השישים ונטישת ההנהגה שלה את רוב המרכיבים של מדיניות סוציאל דמוקרטית, העלו את השאלה האם ניתן

עלייתו של 'השני' בישראל הקשר ההיסטורי של 'צוותא' :: טל אלמליח

התיאוריה הסוציאליסטית רואה תפקיד חשוב ביותר לתרבות כגורם הבונה את התמונה הכלכלית והפוליטית של השמאל. תפקיד התרבות הוא לספק צרכים רוחניים ותרבותיים למעגל היררכי של צרכים ואוהדים. כדי להבטיח בסיס תמיכה ציבורי ושלטון השמאל. סאז סוף המאה ה-19 הגדירה התרבות הפועלית את ציבור תומכי השמאל בעולם המערבי כולו, ויצרה את גבולות תנועות הפועלים המקומיות, בתהליך של יחסי גומלין ששימר את כוחן הפוליטי.

כך גם בתנועת הפועלים הארץ ישראלית: מחוללת התבססותה בארץ ליוותה את המעשה החתישבותי, המשקי, הפוליטי והחברתי גם הקמה של 'חזית תרבותית' נרחבת, על מנת ליצור את 'התרבות הפועלית': חזית זו כללה הוצאות ספרים, תיאטרות, עיתונות עניפה, מוסדות אומנותיים שונים ועוד. לרוב, הקומיק

החשיבה הצעירה 'חזית' ש' המשימה: השבועון 'השבועון' הוותיק הרעיוני 'בשטר' ו'הדור' במסגרתה גם מרכזו הממכרים שונים. כלים תרבותיים אזוריים, וכן מוס את ההגמוניה התנועתית שלה שימנה חברי הקיבוצים ומצביעי מפ"ם בעת תהליך שימור ההגמוניה התרבותית לא בכדי של 'אנדרקטורניצה' ישראלית, ול באופנים עקיפים, דרך סיפורת, עיתונאות, טרבי עיון וכד'. אך לא בכך התמצנה תפי מארגנת לריוני התרבותיות. בחיך היתנה תפי היא שמישה גם כן לפועלתם של גורמים שוני דעות מנוגדות בתוך התנועה, כ"ידיה לויכוח". מנגנון זה סייע לתנועה לשמר ולהוסיף לבנות את כוחה, שכן בכל התנועה לשמר ולהוסיף לבנות נותרו נשלים והתחללו תחת קווי ירי. שמימיו את עיקרן 'השני'.

העמותות - המאסף של החברה הישראלית

חמת אורי יזהר

תגובה למאמרו של רן רביב, "עמותות - האתגר הבא", גיליון 42, ספטמבר 2009

לרבים וודאי זכורים המסעות ברגל מתקופת תנועת הנוער או הצבא. בדרך כלל מציבים את החזקים ביותר במאסף של המסע, כדי שיעזרו לנחשלים ולמתקשים למיניהם. זה תפקיד חשוב, אבל לא המאסף הוא הקובע את יעד המסע ואת מסלולו. הוא הדין לגבי העמותות המסייעות לנזקקים למיניהם, שהן המאסף של החברה הישראלית, בעוד היעד והמסלול נקבעים על-ידי אחרים. העמותות למיניהן אכן מקיימות מפעלים אנושיים יפים וחשובים, אבל לדעתי, אין בכוחן, לא לחוד ולא במסגרת שותפויות, להביא לשינוי חברתי של ממש. וזאת מכמה סיבות: ראשית, רן מציע שינוי תודעה והתנהגות של העמותות בכיוון של שיתוף ולא תחרות, אך אינו מבהיר כיצד יבוא שינוי זה כאשר קיימת תחרות עזה ביניהן על משאבים מוגבלים. שנית, המדינה היא השחקן הראשי במשך ובחברה גם כאשר היא מסתלקת באופן מלא או חלקי מעשייה בתחומים רבים. היא הקובעת את המדיניות הכלכלית והחברתית - את הקצאת המשאבים, את החוקים ואת אופי הרגולציה. לכן, ללא כוח המדינה אין ביכולת החברה האזרחית להביא לשינוי חברתי של ממש. לכל היותר היא מקזזת במידה מסוימת את העולות הנגרמות על-ידי השוק הקפיטליסטי. שלישית, כדי לשנות את המדיניות הכלכלית והחברתית נחוץ כוח פוליטי, שאינו מוזכר ברשימתו של רן. רביעית, כדי להשיג כוח פוליטי רציני דרושות פעולה ארגונית אינטנסיבית וכן הגמוניה אידיאולוגית, כלומר שליטה במרחב התודעתי באמצעות עיצוב מסר כולל רלוונטי. חמישית, רק מסר כזה יכול ליצור מכנה משותף אפקטיבי עבור עמותות רבות הפועלות בתחומים רבים שאין ביניהם מכנה משותף. במילים אחרות, דרושה הגמוניה של האידיאולוגיה הסוציאל-דמוקרטית כדי לקיים שותפות אמת בין העמותות, אבל אנחנו עדיין רחוקים מלהשיגה. שישית, המסר הרלוונטי צריך לכלול בתוכו לא רק הצעות פעולה אלא גם התייחסות לזהויות הנפרדות של המגזרים השונים וכלילתם במסגרת זהות-על מלכדת, שאינה דתית או לאומנית. אין היום זהות כזו (ראו מאמרי ב'חברה' - "זהות ומעמד: עתיד השמאל הציוני", גיליון מס' 42, ספטמבר 2009).

על תנועות הבוגרים חמת אבשלום כן-צבי

תגובה למאמר של אלעד הראל, "מפסיקים לפחד מתחילים להתאגד", גיליון 42, ספטמבר 2009

בגיליון 42 התפרסם מאמרו של אלעד הראל, המבקר את התנהלותן של תנועות הבוגרים. מנקודת המבט שלי כחבר קבוצות הבחירה של המחנות העולים, הביקורת במאמר זה לוקה בהעדר היכרות מספיקה עם תנועות הבוגרים. אלעד מבקר את הסתמכות הפעילות החברתית והפוליטית על כספי פילנתרופיה כענף מימון אפשרי, ומציע כחלופה את איחוד הכוחות של הגופים השונים. כל עוד תנועות הבוגרים אינן מתפקדות כזרוע החינוכית של ציבור נרחב המשלב דמי חבר משכר עבודתו, אלא כגרעין מחנכים שזהו עיסוקם המרכזי, אין להן יכולת לממן את פעילותן החינוכית ממקורות עצמיים, שאינם כוללים גיוס כספים מתקציבי שלטון ומכספי תרומות. עקרון זה נכון (ואולי אף ביתר תוקף) גם לגופי חינוך ופעולה חברתית אחרים (כדוגמת המכללה הכלכלית-חברתית), שאינם מתבססים על קהילת חיים. ההסתמכות על כספי התרומות אינה נוחה גם לתנועות הבוגרים, ולפחות בתנועת המחנות העולים נעשה ניסיון לצמצם את חלקם בתקציבי הפעילויות, ולהגדיל את חלקם של התקציבים המגיעים ממקורות ממשלתיים ומוניציפליים. להבנתי, תנועות הבוגרים השונות נמצאות בתהליכים שונים של גיבוש והתעצבות מסגרות חיים והמשימה החינוכית שלהן. ה"פיצול" בין מרכזי הסמינרים, מקורו לא בשאיפה לפיצול וייחוד. דווקא קיומם של שלושה מרכזי סמינרים דומים שצמחו בתנועות שונות מעיד על הדמיון בדרכי הפעולה המתגבשות בתנועות השונות. שיתופי הפעולה הבאים יצמחו לא בזכות וויתור על מקורות מימון כאלה או אחרים, אלא מתוך שותפות לדרך ואיחוד המסגרות הארגוניות.

מכתבים למערכת יש לשלוח לכתובת: editor@yesod.net
המכתבים יפורסמו לפי שיקולי המערכת לאחר עריכה.

מפסיקים לפחד מתחילים להתאגד!

אלעד הראל

הכלכלי להח מדברים על על מנת לך לעולם דמ זה לעולו של המאז לגדול ו שמגבי של א למים מצו מת אנ פ ו

אני מזמין אתכם לעולם סיני. לא טוב יותר או רע יותר. עולם זהה לעולם שלנו רק שלקראת סוף שנות השמונים של המאה העשרים. כאשר המגור העשירי התחיל לגדול בצורה מבהילה. חוקקו בעולם זה חוק שמגביל את סגנון מס התרומות.

ביקורת המגור השלישי ובעיקר מס הכספים הינו נושא שכבר דובר בו רבות. אני מעלה אותו פעם נוספת מתוך חוויה אישית מתסכלת הקשורה בהסתמכות עמוקה ורחבה על כספים פילנתרופיים למימון פעולות חברתיות ופוליטיות. בהן אני שותף מכלי לתת דין וחשבון מסמשי על נוקי הקשר הזה.

כד, למרות הביקורת הברורה על הפעולה באמצעות המגור השלישי, אני נתקל פעם אחר פעם במרחבי הפעילות החברתית והפוליטית בפנייה לקרנות לגיוס כספים ובפעולה דרך עמותות המבוססות על כסף פילנתרופי ככלי עשייה ראשוני ומרכזי. כל הערה שלי נגד העניין נתקלת בסענות כי אני 'סובי-אליסט צדקן', או תגובות מסוג "בעלי ההון נתנים לנו את החבל בו אנחנו נתלה אותם." או "אם איננו מתפשרים

באופן הפעילות שלנו למה לא להשר "אך היינו ממנים את הפעילות ש אני טוען אחרת: בעלי ההון נתנים שבו אנחנו תולים את הסוציז' הישראלית ומאפשרים לנו אר